

IZZELDIN ABUELAISH

Nebudu nenávidět

*Cesta lékaře z Gazy za mírem
a lidskou důstojností*

„Tento příběh je nezbytnou lekcí
varující před nenávistí a pomstou.“

ELIE WIESEL
nositel Nobelovy
ceny míru

HOST

IZZELDIN ABUELAISH

Nebudu nenávidět

IZZELDIN ABUELAISH

Nebudu nenávidět

*Cesta lékaře z Gazy za mírem
a lidskou důstojností*

BRNO 2014

Izzeldin Abuelaish
I Shall Not Hate: A Gaza Doctor's Journey

Copyright © 2010 Izzeldin Abuelaish
Published by arrangement with Westwood Creative Artists Ltd.
Foreword © Sally Armstrong, 2010
Introduction © Marek Glezerman, 2010
Cover photo © Izzeldin Abuelaish
Cover design © Greg Heinimann / Bloomsbury
Photos © Bloomsbury Publishing Plc
Translation © Martina Neradová, 2014
Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2014
(elektronické vydání)
ISBN 978-80-7491-365-5 (Formát PDF)
ISBN 978-80-7491-366-2 (Formát ePub)
ISBN 978-80-7491-367-9 (Formát MobiPocket)

*Na památku mých rodičů — matky
Dalál a otce Muhammada*

*Na památku mé ženy Nadji,
mých dcer Bejsán, Majjár a Áji
a mé neteře Núr*

*Všem dětem světa, jejichž jedinou
zbraní je láska a naděje*

Předmluva Sally Armstrongové

Izzeldin Abuelaish je palestinský lékař, který se narodil a vyrůstal v uprchlickém táboře Džabálijá v Pásmu Gazy. Přestože žije v Gaze, značnou část své gynekologicko-porodnické praxe specializované na léčbu neplodnosti provozuje v Izraeli. Kromě toho vystudoval obor veřejné zdraví na Harvardské univerzitě a stal se v této věci odborníkem, jehož názory a vědecká práce jsou vyhledávány po celém světě. V současnosti působí jako docent na Škole veřejného zdraví Dalla Lanových při Torontské univerzitě.

Pověst lékaře, který ví, jak uzdravit Blízký východ, ovšem Izzeldin Abuelaish získal na pásu země, který nazývá domovem — na místě, o němž jiní mluví coby o největším koncentračním táboře na světě, protože se zde na ploše tři sta šedesát kilometrů čtverečních tísní jeden a půl milionu Gazanů. Izzeldin Abuelaish překračuje písčnou linii mezi Izraelci a Palestinci většinu svého života: jako lékař, který léčí pacienty na obou stranách hranice, jako humanitární pracovník, který si uvědomuje, že má-li mít neklidný region nadějnou budoucnost, dospívající dívky a ženy potřebují lepší zdravotní péči a vzdělání, a v posledních letech také jako

otec, jehož dcery zahynuly 16. ledna 2009 během izraelské invaze do Gazy. Svou reakcí na tuto tragickou událost se Izzeldin Abuelaish zapsal do srdcí a duší mnoha lidí z celého světa, a především z Izraele. Neusiloval o pomstu ani se neuchýlil k nenávisti, pouze vyzval obyvatele blízkovýchodního regionu, aby spolu začali mluvit a aby začali konat — zkrátka aby se zasadili o to, že jeho dcery budou posledními oběťmi tamního konfliktu.

O bezprostředních následcích tragického útoku informovala izraelská televize, a tak se během čtyřiaadvaceti hodin dozvěděly o existenci „lékaře z Gazy“ miliony televizních diváků, uživatelů YouTube a blogerů. Izzeldin Abuelaish je držitelem mnoha humanitárních cen a v současnosti zakládá nadaci, kterou hodlá uctít památku svých dcer. O této nadaci říká, že bude „posilovat pozici žen a dívek v blízkovýchodní společnosti prostřednictvím podpory lepší zdravotní péče a vzdělávání“.

Abuelaishův životní příběh, který zde zaznívá vůbec poprvé, je zároveň kronikou Blízkého východu napsanou z pohledu muže, jenž prožívá vítězství i tragické prohry odehrávající se na jednom z nejnepřehlednějších míst této planety.

Sally Armstrongová

Úvod doktora Marka Glezermana

Na začátku devadesátých let, kdy jsem působil jako přednosta porodnického a gynekologického oddělení Nemocnice Mošeho Soroky v izraelské Beerševě, se na mne obrátil doktor Izzeldin Abuelaish se žádostí o konzultaci ohledně léčby pacientů z Pásma Gazy. Od té doby ke mně přiváděl své pacienty — většinou se jednalo o neplodné páry — a já jsem se jim věnoval mimo běžné ordinální hodiny, obvykle zdarma, a snažil jsem se přispět tou či onou radou k odstranění jejich potíží. Časem jsem Izzeldina poznal a pochopil jsem, že je to lékař oddaný své práci a empatický člověk, který se svými pacienty doopravdy soucítí. Kromě toho na mne udělal velký dojem jeho přístup k životu i obecně ke světu. Cesta z Gazy do fakultní nemocnice není nic jednoduchého. Nikdy nevíte, jestli nebude zavřená hranice a jestli se dostanete zpátky. Izzeldin a jeho gazští spoluobčané zažívají tyto útrapy každý den, a tak mi připadalo neuvěřitelné, že se za žádných okolností nedopouští jakékoli generalizace. Nikdy jsem neslyšel, že by si stěžoval na všechno a na všechny, a jestliže se ohrazoval proti bezpráví, vždy se to týkalo nějaké konkrétní křivdy. Tento přístup

se také odráží v jeho optimistickém pohledu na svět: jako by ho nikdy nepřepadal existenciální pesimismus ani beznaděj. Vůbec se nezaobírá tím, „co se mohlo udělat v minulosti“, a raději se soustředí na to, co lze vykonat v budoucnosti. Myslí na zítřek a vyzařuje z něj naděje, přestože to není v dnešním světě lehké — a už vůbec ne v tom jeho.

Další báječnou Izzeldinovou vlastností je ochota neustále se zdokonalovat. Vždy prosazuje další proškolení a sám se neúnavně učí novým věcem a rozvíjí své schopnosti. Když jsem se s ním setkal, měl za sebou praxi gynekologa a porodníka v Saúdské Arábii, ale snil o tom, aby si mohl udělat atestaci v Izraeli. Stal by se tak prvním palestinským lékařem, který takovou atestaci získá, což mi připadalo jako velká výzva. Izraelské předatestační programy jsou velice náročné a vysoce kvalitní. Jenže v Izzeldinově případě nešlo o to, zda je pro tento úkol dostatečně připravený. Problém spočíval v tom, zda dokáže dostát podmínkám programu, protože bydlel v Gaze, a tím pádem nikdy nevěděl, jestli ho pustí přes hranici, aby mohl splnit své povinnosti.

V roce 1995, v době, kdy jsem začal pracovat jako přednosta v jiné nemocnici, byl Izzeldin skutečně přijat do předatestačního programu v oboru gynekologie a porodnictví, a to v Nemocnici Mošeho Soroky. Jednalo se o individuální výuku, jejímž cílem bylo nikoli složení zkoušky před komisí, ale osvojení si příslušných znalostí a dovedností. Izzeldin program absolvoval, přestože musel překonat řadu překážek — prošel různá oddělení, vypořádal se s obtížnými přechody hranice, jazykovou bariérou i problémy s harmonogramem. Když například nedorazíte do práce, musí vás někdo nahradit a z takových neplánovaných záskoků není nikdo nadšený. Vzhledem k situaci v příhraničí se stávalo, že Izzeldina ani ostatní gazské Palestince do Izraele nepustili. Jindy Izzeldin po noční službě zjistil, že hraniční přechod

je uzavřený, takže se nebude moci vrátit domů k rodině. Ale nikdy to nevzdal. Šestiletý program dokončil, naučil se perfektně hebrejsky a stal se kvalifikovaným gynekologem a porodníkem.

Izzeldin má plné právo propadnout zhnusení a zklamání. Mohlo by ho urážet, v jakém prostředí musí žít. Jenže on je jiný. Navzdory všemu, co viděl a zažil, dál neochvějně věří v mírový proces a poklidné soužití Palestinců se Židy. Nevnímá Izrael jako monolit, jehož občané jsou jeden za osmnáct a druhý bez dvou za dvacet. Zná mnoho Izraelců a má mezi nimi přátele. Zná mnoho Izraelců, kteří neodsuzují všechny Palestince jako teroristy, a zná mnoho Palestinců, kteří se nedívají na všechny Izraelce jako na pravicové okupanty. Věří, že naše dva národy chtějí žít v míru a mají dost války a krveprolití. V minulosti snad platilo, že mezi lidmi na obou stranách panovala bojovná nálada, kdežto vlády se spíše přikláněly k hledání mírového řešení, ale Izzeldin se domnívá, že dnes je tomu přesně naopak: obyčejní Palestinci a Izraelci chtějí klidný, slušný život, střechu nad hlavou a bezpečnost pro své děti. V nedobojovaných bitvách včerejška nyní pokračují především vůdci obou táborů.

Léta běží, ale s Izzeldinem jsem zůstal v kontaktu. Vídám ho na konferencích a samozřejmě spolu hovoříme také o blízko-východním konfliktu a šancích na usmíření. Oba jsme založením optimisté. Nevěříme, že nelze překonat ideologické překážky, které nám dosud brání nalézt společný základ k lepší budoucnosti. Když naši vůdci jednájí o míru, mluví zejména o podobě budoucích hranic mezi Izraelem a rodícím se palestinským státem. Z konfliktu se stalo dohadování o nemovitosti. A tyhle spory je možné a nutné jednoho dne vyřešit.

Teď to pochopitelně zjednodušuji. Nelze popřít, že mnoho fanatiků na obou stranách dělá, co je v jejich silách, aby uskutečnili své extremistické vize. Ale ti jsou v menšině. Naším opravdovým

neštěstím je skutečnost, že téměř všichni vědí, jak to dopadne, a přesto si to jen málokdo přiznává a málokdo je ochoten patřičně jednat — vzniknou dva sousední státy, Jeruzalém bude mít zvláštní status, dojde k symbolickému návratu několika tisíc uprchlíků a ti, kteří se nevrátí, budou odškodněni. Tragické je, že stále dochází k množství hloupých kroků, které míří opačným směrem, a že si tahle cesta vybírá řadu židovských i arabských obětí.

Na otázku, jestli můj optimismus pramení z idealismu, nebo realismu, vždy odpovídám, že z obojího. Ačkoli je člověk idealista, musí být totiž i realista. A idealismus potřebuje zase proto, aby si dokázal poradit se zdejší realitou. Kdybychom hodnotili život pouze podle toho, co se stalo včera nebo dnes, nikdy bychom nezvedli hlavu a nedívali se do budoucnosti. Ale kdybychom naopak hleděli jenom před sebe, klopýтали bychom a chodili v kruhu.

Izzeldin je realista. Ví, že nežijeme v růžové zahradě. Je však hluboce přesvědčen o tom, že lékařská věda dokáže přemostit propast mezi našimi národy. Medicína a další vědy neznají hranice ani pohraničí a tak je to v pořádku. Kdykoli si vyhledávám informace k nějakému konkrétnímu tématu, čtu publikace a cituji údaje z celého světa — z Japonska, ze Sýrie, z Francie, ze Spojených států... Záleží mi pouze na kvalitě zprávy, nikoli na tom, odkud pocházejí její autoři. Také na mezinárodních kongresech se já a Izzeldin setkáváme s kolegy z nejrůznějších zemí, včetně těch, které neudržují diplomatické vztahy s námi nebo mezi sebou. Když promluví na vědeckém fóru, Arabové neodcházejí ze sálu, jak to někdy dělají v Organizaci spojených národů. Jestliže hovořím o medicíně a vědě s kolegou, jehož země není v diplomatickém styku s Izraelem, mluvíme spolu jako odborníci, ačkoli později při kávě často sklouzneme k osobním záležitostem. Jakmile se s někým znáte, dokážete snáze přijmout i jeho rozdílné názory.

Izzeldin mě navštívil doma jen několik týdnů předtím, než izraelské obranné síly začaly bombardovat Gazu, a když potom na jeho město pršely střely, mluvili jsme spolu po telefonu. Zeptal jsem se ho, jak snáší bombardování a jak se vyrovnává s neustálým zákazem vycházení, kdy nesmí s dětmi opustit domov. „Stejně jako všichni ostatní,“ odpověděl mi. „Spíme pohromadě v jedné místnosti. Děti ukládáme k oběma protilehlým stranám, abychom v případě zásahu nezahynuli všichni.“ Šestnáctého ledna 2009 byly tři z jeho dcer na špatné straně. Kdo by mu po téhle tragické ztrátě mohl vyčítat, kdyby se byl nechal unést touhou po pomstě a začal vším pohrdat?

Poté se skupinka vlivných Izraelců dožadovala oficiálního prošetření útoku na Izzeldinův dům, ale ministerstvo obrany nasadilo zdržovací taktiku a začalo s vytáčkami. V současné době sílí hlasy, které volají po tomtěž ve větším měřítku, a přestože se ozývají i z poslaneckých lavic, žádné úřední a nezávislé vyšetřování v Izraeli dosud neprobíhá. Izraelská oficiální místa zatím nepřišla s uspokojivým vysvětlením. Jestliže úřední vyšetřování dojde k závěru, že se někdo dopustil velkého omylu — což je pravděpodobné —, armáda by to měla bez okolků upřímně přiznat, omluvit se a přihlásit se k odpovědnosti.

Izzeldin mohl dát svou obdivuhodnou energii do služeb nenávisti, ale neudělal to. Místo toho ji využil k lepšímu účelu, který shrnul prostou, a přesto pozoruhodnou větou: „Kdybych věděl, že mé dcery byly posledními oběťmi na cestě k míru mezi Palestinci a Izraelci, potom bych se s tím dovedl smířit.“

Izzeldin bojuje za to, čemu hluboce věří. Rozhodl se napřít své síly směrem ke zlepšování životních podmínek v místě, v němž žije, a to těmi prostředky, které jsou mu vlastní — tedy lékařskou prací. Možná ani Albert Schweitzer ve své době nepatřil k nejproslulejším lékařům, ale přes medicínské otázky dokázal

upozornit svět na utrpení Afričanů. Přinutil ostatní, aby se podívali na africký světadíl z jiného úhlu pohledu a pochopili, co je skutečně strádání a co by měli sociálně zvýhodnění udělat pro sociálně znevýhodněné. Jsem přesvědčený, že nejdůležitějším Schweitzerovým přínosem medicíně nebyla samotná pomoc tisícům Afričanů, ale byl jím fakt, že v nás probudil zájem o lidské bytosti nacházející se v sociálně obtížné situaci. Dalším příkladem je Florence Nightingalová, která zasvětila svůj život chudým, jež ošetřovala a jimž se pokoušela zlepšit přístup ke zdravotnické pomoci. Tím poukázala na humanitární roli medicíny a předvedla v praxi, že péče může být důležitější než samotná léčba.

Věřím, že Izzeldin oplývá takovým zápalem, soucitem a odhodláním zlepšit životy lidí, že by byl výjimečným lékařem, i kdyby nebylo dalších věcí. Jenže jeho pojetí medicíny je širší. Izzeldin chápe lékařskou vědu jako nástroj, který může posloužit k tomu, aby si lidé lépe porozuměli, dozvěděli se o svých problémech a dokázali spolu snáze komunikovat a žít. Všechny ženy, jež léčil nebo jimž pomáhal při porodu ve fakultní nemocnici, všichni jeho izraelští kolegové i nadřízení, s nimiž pracuje v obtížných podmínkách vytižené kliniky a kteří ho nejednou musejí zastoupit (což jim oplácí, kdykoli je třeba), v něm vidí palestinského lékaře z uprchlického tábora Džabálíjá, jenž léčí pacienty s pochopením i profesionalitou, lékaře, který je rovným mezi rovnými, lékaře, který se stal jejich přítelem. A palestínští pacienti se ve fakultní nemocnici setkávají s izraelskými lékaři a sestrami, kteří s nimi soucítí a zajímají se o jejich zdravotní stav, nikoli o to, odkud pocházejí. Tímto způsobem může medicína vskutku přelkenout propast mezi lidmi.

Před deseti lety jel Izzeldin na lékařskou konferenci na Kypr. Opustil Pásmo Gazy, dorazil na letiště, ale tam ho z bezpečnostních důvodů nenechali nastoupit do letadla. Svůj let zmeškal,

další spoj letěl až druhého dne, ale můj přítel na letišti zůstat nemohl a jeho povolení k volnému přesunu platilo pouze pro den původně plánovaného odletu. A tak uvízl v zemi nikoho. Většina lidí by zuřila. Izzeldin mi zatelefonoval a já obvolal pár lidí, kteří pomohli zařídit, aby se dostal do dalšího letadla. Tu noc přespál u nás doma. Když jsem mu šel otevřít, čekal jsem, že spatřím rozhněvaného muže. Izzeldina ponížili, ale on měl k mému překvapení vztek pouze na konkrétního letištního zaměstnance — na jednotlivce, nikoli na „Izraelce“. Takový je Izzeldin. Nikdy se nenechá unést, nikdy nepronáší zobecňující soudy. „Ten chlap byl bezohledný, a kromě toho měl špatné informace. Choval se hrubě, protože nechápal, o co jde.“

Izzeldin na rozdíl od většiny z nás negeneralizuje. Představte si, že jedete na dovolenou do Itálie, kde vás okrade taxikář a v hotelu sedí protivná recepční. Po návratu domů budete nejspíš vyprávět, že všichni Italové jsou mizeroví. To by Izzeldin nikdy neudělal. Příštího dne se do letadla dostal. Jednal se zaměstnancem, který nehledal záminku, aby mohl ztrestat Araba, a tak bylo po problému.

Vztek může být někdy užitečný a lidé se musejí umět naštvat. Ale Izzeldin svůj hněv obrací výhradně proti konkrétním viníkům, nikdy se nenechá zaslepit a svést z cesty, již si vytyčil.

Izzeldin se ocitl na mezinárodní scéně za silně pohnutých okolností. Poskytuje rozhovory předním deníkům, objevuje se ve známých televizních pořadech a má možnost hovořit s vůdčími osobnostmi dnešního světa. A nejcennější na tom je, že se vůbec nezměnil.

Poslední dobou slychám, že některým lidem Izzeldin připadá až podezřele dokonalý. Jak je možné, že po tom, co se stalo jeho dcerám, mluví o míru a lásce a nepřestal se přátelit s Izraelci? Někteří se dokonce ptají, jestli to není zneužívání osobního neštěstí.

Znám však Izzeldina mnoho let a mohu potvrdit, že nic není dál od pravdy. Jeho vize mírového soužití je hluboce zakořeněná, silná a trvalá — neotřásl ho ani neštěstí, které ho potkalo, přestože my ostatní si dovedeme jen stěží představit, jak lze takovou hrůzu přežít. Ale Izzeldin pokračuje v práci.

V současnosti se věnuje především nadaci, kterou chce pojmenovat po svých zemřelých dcerách a která má podporovat navazování vztahů mezi židovskými a palestinskými dívkami a přispívat k vyšší úrovni jejich vzdělávání. Součástí projektu je i založení dívčí školy. Bez ohledu na to, kde Izzeldin Abuelaish je a s kým právě mluví, jeho hlavním cílem je nalézt způsob, jak překonat propast rozdělující blízkovýchodní region. Svou bolestí i vizí do budoucna oslovil už mnoho vlivných lidí a já vím, že se nevzdá: jestli žije na světě někdo, kdo by mohl v této věci uspět, je to on. Mohu jen doufat, že se mu to podaří.

*profesor Marek Glezerman,
přednosta Ženské nemocnice a zástupce ředitele
Zdravotnického centra Jicchaka Rabina v Izraeli
(z rozhovoru se Sally Armstrongovou, redakčně upraveno)*

PRVNÍ KAPITOLA

Písek a nebe

Blíž nebi a dál od pekla jsem se toho dne dostat nemohl: na opuštěné pláži vzdálené čtyři kilometry od strádající Gazy narážely do pobřeží vlny, jako by chtěly spláchnout včerejšek a umožnit zítřku začít nanovo.

Nejspíš jsme vypadali jako normální rodina na pláži: dva synové, šest dcer, několik bratranců a sestřenic, strýců a tet. Děti dováděly ve vodě, čmáraly svá jména do písku a překřikovaly vítr vanoucí od moře. Jenže tenhle dokonale působící výjev měl ve skutečnosti k dokonalosti velmi daleko — a tak je to na Blízkém východě téměř se vším. Rodinu jsem vzal na pláž, abychom tam našli trochu klidu a na chvíli zapomněli na svůj žal. Bylo 12. prosince 2008 a od smrti mé ženy Nadji uběhlo pouhých dvanáct týdnů. Nadja zemřela na akutní leukemii jen dva týdny po stanovení diagnózy a našich osm dětí zůstalo bez matky, přičemž nejmladšímu synkovi Abdulláhovi bylo teprve šest let. Její smrt nás zasáhla jako blesk z čistého nebe, zničehonic jsme se museli vyrovnat se ztrátou jistoty, kterou pro nás Nadja vždy představovala. Musel jsem shromáždit celou rodinu a odvézt ji pryč

z hluku a chaosu města Džabálíj, v němž jsme žili. Potřebovali jsme soukromí, abychom mohli nerušeně vzpomínat a utužovat pouta, která nás k sobě pojila.

Byl chladný den, na prosincové obloze svítilo bledé zimní slunce a pod ním se rozkládalo blankytně modré Středozemní moře. Díval jsem se, jak si mé děti hrají v příboji, ale přestože vypadaly vesele, jak už to u dětí bývá, já se obával o naši budoucnost i budoucnost našeho regionu. Ani mě přitom nenapadlo, že se naše osobní neštěstí ještě mnohokrát znásobí. Proslýchalo se, že se blíží vojenský zásah. Izraelci už několik let bombardovali pašerácké tunely mezi Pásmem Gazy a Egyptem, ale v poslední době byly útoky častější. V červnu 2006, kdy skupina islamistických bojovníků zajala izraelského vojáka Gilada Šalita, byla zahájena hospodářská blokáda, zřejmě proto, aby trest za jednání několika lidí postihl Palestince jako celek. A nyní Izraelci ještě přitvrdili, takže tunely představovaly jedinou cestu, kudy bylo možné dopravit do Pásma Gazy většinu zboží. Palestinci je po každém bombardování znovu postavili — a pak následovalo další izraelské bombardování. Izolace Gazy byla o to větší, že novináře už půl roku nepouštěli ani přes jeden ze tří hraničních přechodů z Izraele a Egypta. Z toho jasně vyplývalo, že si Izraelci nepřejí, aby se kdokoli dozvěděl, co se v Gaze odehrává. Ve vzduchu viselo napětí, že by se dalo krájet.

O Pásmu Gazy slyšel téměř každý. Ale jen málokdo ví, jak se žije pod blokádou a v chudobě, jaké to je, když rok za rokem, desetiletí za desetiletím sledujete porušování slibů a promarněné příležitosti. Podle Organizace spojených národů má Pásmo Gazy největší hustotu obyvatelstva na světě. Většinu z přibližně jednoho a půl milionu obyvatel tvoří palestínští uprchlíci, z nichž mnozí prožili v uprchlických táborech celá desetiletí. Odhady hovoří